

## Posudek školitele DP

Práce: Moudrost a časová perspektiva

Autor: Ing. Bc. Petra Topková

Práce Petry Topkové se zaměřuje jednak na moudrost a její operacionalizaci, jednak na časovou perspektivu v teoretickém uchopení P. Zimbarda a J. Boyda (1999, 2008) se zvláštním zaměřením na balancovanou časovou perspektivu a transcendentální perspektivu. Velmi pozitivně hodnotím, že autorka důkladně reflektuje určitou zatíženost pojmu moudrost danou tím, že se tento pojem vyskytuje v množství náboženských a filozofických systémů a v běžném povědomí. Moudrost jako psychologický koncept autorka ve shodě se současnou psychologií uchopuje jako adaptivní proces a proto jej ve vlastním empirickém šetření zkoumá společně zejména s balancovanou časovou perspektivou, která se rovněž řadí mezi významné adaptivní procesy. Výběr tématu je promyšlený a explicitně zdůvodněný.

Teoretická část je psána srozumitelně a s ohledem ke čtenáři a dokládá vysokou míru orientace autorky jak v problematice moudrosti, tak v problematice časové perspektivy.

Co se týče části o moudrosti, tak autorka je jednak schopná reflektovat současný stav poznání v tématu, jednak prezentovat nejvýznamnější konceptualizace, včetně implicitní teorie moudrosti (s.11-17), Petersonovy a Seligmanovy klasifikace silných stránek, Sternbergovy balanční teorie, konceptualizace berlínské školy, třídimenzionálního pojetí Moniky Ardelt, HEROE modelu, neurovědního a konstruktivistického modelu. Za pochvalu stojí, že autorka u každé teorie či modelu uvádí použitou operacionalizaci a případně pečlivě popisuje empirické výzkumy, na jejichž základě teorie či model vznikly. Stejně tak oceňuji, že u řady teorií uvádí autorka také (kritickou) reakci dalších autorů, případně sama upozorňuje na některá problematická místa. Autorka také podnikla pokus o určitou syntézu teorií moudrosti (resp. reportuje syntetické pokusy jiných autorů) – tady by šlo jít do větší hloubky (pokusit se třeba identifikovat v první řadě situace relevantní pro moudrost, což by umožnilo kvalitativně posunout operacionalizaci a zkoumání moudrosti), na druhou stranu je třeba říci, že autorka v současném výzkumu spoléhá na sebeposuzovací metody zjišťování moudrosti, takže provedení hloubkové analýzy nebylo nutností. Dobrým vykročením je ale např. rozlišení moudrosti jako osobnostní charakteristiky a jako kontextuální proměnné, kde autorka uvádí teoretické pozice jednotlivých autorů i relevantní empirické nálezy. Zajímavé je také nakousnutí rozdílu mezi osobní a obecnou moudrostí, ale opět by bylo třeba jejich porovnání posunout na hlubší úroveň analýzy. Zajímavá je kapitola o Vývoji moudrosti (1.3), ačkoliv se nelze ubránit určité skepsi, že by bylo možné identifikovat facilitátory a inhibitory moudrosti ve chvíli, kdy koncept moudrosti je pouze vágně vymezen a nedostatečně operacionalizován, jak vyplývá z prvních kapitol o moudrosti. Kapitola nicméně obsahuje řadu hodnotných odkazů a přispívá k utvoření celistvého obrazu o současném zkoumání moudrosti. Oceňuji, že autorka vnímá problém operacionalizace jako významný a věnuje mu samostatnou kapitolu textu (1.4). Logicky, vzhledem k zaměření empirické části práce, je největší prostor věnován sebeposuzovacím škálám určeným k měření moudrosti, ale nejsou opomenuty ani jiné (z mého pohledu zajímavější) metody, např. myšlení nahlas při řešení náročných životních situací apod. Prostor je věnován také nalezeným vazbám moudrosti k sociodemografickým charakteristikám a dalším proměnným jako je např. inteligence, životní spokojenost, osobnostní rysy apod. Celkově je kapitola o moudrosti zpracována systematicky a komplexně

a mohla by být dobrým výchozím textem pro přehledovou studii na toto téma. Autorka čerpala převážně ze současných cizojazyčných zdrojů.

Ve srovnání s částí o moudrosti, která je uspořádanou koláží velkého množství různých teorií a výzkumných poznatků, část o časové perspektivě je mnohem zacílenější a v podstatě se omezuje na představení teorie časové perspektivy P. Zimbarda a J. Boyda a dotazníku ZTPI, který autoři vyvinuli k jejímu zjišťování. Ani v této části nechybí představení empiricky zjištěných korelátů časové perspektivy jako jsou mezi mnohými např. well-being, deprese, úzkostnost, coping, rizikové chování nebo školní úspěšnost. Ocenění si zaslouží zejména kapitola 2.5 věnovaná balancované časové perspektivě (s.53-60) a způsobům jejího zjišťování. Jedná se o koncept, který není využíván tak masivně jako jednotlivé rámce ZTPI, ale představuje specifickou kvalitu a dobře zapadá do rámce pozitivní psychologie, ke které se hlásí i autorka. Pěkná je také kapitola, ve které autorka propojuje téma moudrosti a (balancované) časové perspektivy.

Výzkumné cíle a hypotézy si autorka stanovila realistické, přiměřené a smysluplné. Metodologie výzkumu je podána úplně a přehledně, včetně detailního popisu sběru dat, získaného souboru respondentů, administrované baterie a metod zpracování dat. Oceňuji promyšlenou psychometrickou analýzu nově přeložených dotazníků – zejména dotazníku moudrosti, ve které nechybí srovnání důležitých parametrů (vnitřní konzistence) s hodnotami naměřenými na originálním dotazníku či blízkých překladech (slovenština) ani identifikace problémových položek.

Statistické zpracování dat je provedeno kvalitně a s citem pro kvantitativní metodologii. Vedle jednodušších metod jako jsou korelace a porovnávání průměrů se v práci objevují i regresní modely. Data jsou zpracována systematicky, jednotlivé analýzy na sebe logicky navazují. Výpočty jsou prezentovány přehledně, srozumitelně a interpretovány přiměřeně. Jedinou výhradu bych měla k použití dvou, resp. tří vysoce korelovaných prediktorů ve třetím regresním modelu (OBČP a OBČP-ČR, a S-BČP), což by mělo být reflektováno, protože vzájemná korelace prediktorů může zkreslit jejich váhu. V globálu ale považuji provedení analýzy za nadstandardní a oceňuji zejména samostatnost autorky a její orientovanost ve statistickém zpracování dat.

Celkově se Petře Topkové podařilo naplnit cíle diplomové práce, jak v teoretické, tak v empirické části. V ČR se jedná o ojedinělou studii, navíc s podobným složením souboru jako mají zahraniční výzkumy, což při současném kvalitním zpracování dává autorce dobré publikační možnosti. Předložená práce podle mého splňuje kritéria na diplomové práce kladená a **doporučuji ji k obhajobě.**

V Praze, 28.8.2018

Mgr. Kateřina Lukavská, Ph.D.

**Námět k diskuzi:** Zkuste prosím shrnout na základě vašich dosavadních znalostí o moudrosti, které situace/kontexty by byly relevantní pro moudrost (coby situační/kontextuální proměnnou) – z některých útržků v textu vyplývá, že moudrost se uplatňuje např. při řešení špatně definovaných problémů (s.30) – není to příliš obecné? Jak by to šlo konkretizovat? Nejsou naopak ještě další situace/kontexty, kde se moudrost uplatňuje?